

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

9 De impediētibus alium, ne rem aliquam consequatur, & habeat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

ob culpam eorum, quorum opera nauem, vel cauponam, vel stabulum exerceat. *l. Ex maleficijs. §. vlt. De actionib. & obligat. qua ex delicto nascitur.* Et hanc actio locum habet, quando res committitur fidei eius, qui nauem exercet, vel cauponam, aut stabulum, & res perit, vel deterior fit culpa eorum, quorum ministerio is vitur.

Quaestio igitur est. An in huiusmodi quasi delictis teneatur quis ex culpa leuissima? Sunt duae opinioniones, vna est asserentium teneri. Sic Adrianus, Medina, Couarruias ex Abbate *locis superioribus questione citatis*, idque probant, quia Leges, & Iura in Titulis supra allegatis manifeste consueverunt in his teneri quicquam ex leuissima etiam culpa, quia tunc suam curam, & diligentiam exactissimam promississe videtur. Secunda opinio est aliorum dicentium, solum teneri ex dolo, & lata culpa, & non ex leuissima. Sic Innocentius, Romanus, Aretinus, Anania, Barbarus, Feinus, Decius, Iason, quos superiori quaestione protulimus. Ratio eorum est, quia obligatio restituendi nascitur, aut ex acceptione rei aliena, aut ex re aliena. Sed in praedictis casibus quando ad amicum interitur, aut per seruos, famulos, liberos, aut per alios, quos domi nostrae habemus, aut per animalia nostra, non est acceptio rei aliena; quia nos nihil accepimus, nec laesimus, nec damnum intulimus, nec est apud nos res aliena, nec obligatio restituendi.

Harum etiam opinionum diuersitas inde nata est, quod secundae opinionis auctores censent, quod Leges, & Iura, quae decernunt ex leuissima etiam culpa quempiam teneri, aut esse potius lesae proinde conscientiam minimè ligare, nisi post Iudicis sententiam.

At primae sententiae Doctores censent, huiusmodi Leges non solum esse penales, sed etiam simpliciter iustas, & absolute iatas ob commune bonum, vt quisquis sit diligentior, & cautior in prouidendo, & cauendo damnum, quod per seruos, vel per animalia sua dari potest. Et quia Legum interpretatio benignior esse debet, probabiliter secundum conscientiam, secundum opinionem amplexi possumus, ita vt dicamus, praedictas Leges penales esse, & damnum non esse restituendum, nisi post Iudicis sententiam.

Ex his intelligitur, quid sit dicendum de eo, qui domi suae habet aprum, vrsum, leonem, taurum, iupum, feramque similem quampiam noxiam, an teneatur ex culpa leuissima ad damnum datum. *l. 1. ff. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. & Instir. eodem tit. §. 1.* Prohibetur, ne quis habeat huiusmodi feras eo loco, per quem iter fit, nisi alligata vinculis teneantur. Et ibidem subditur, teneri quem ad damnum datum ex leuissima culpa: subiungitur tamen, nisi cum huiusmodi feras Dominum suum effugientes, ad naturalem suam feritatem redierint, quod tunc accidit, cum ita effugiant, vt capi non possint, nec redire soleant nam eo ipso sub Domino nostro esse desierunt.]

Dicendum igitur est, secundum conscientiam non cogi quemquam ad damnum per eiusmodi feras illatum, restituendum, nisi quando culpa eius fuerit lethalis.

Colligitur hinc etiam, quid sit dicendum, quando filius qui est in potestate patris, damnum alteri infert, an pater ex leuissima culpa teneatur, & an sicut Dominus teneatur dare seruum, vel plene satisfacere ob damnum dati per seruum; sic etiam pater cogatur, vel filium dare, vel omnino satisfacere pro damno a filio dato.

Omnium certe apud Romanos noxalis actio Lege 12. Tabularum locum habebat tum in seruis, tum in filiis, vt dicitur in *Instir. de Noxalibus actionibus. §. Sed veteres*, hoc est: sicut Dominus cogebatur, vel dare seruum, vel plene satisfacere ob noxam: sic etiam pater, vel tradere filium, vel integre satisfacere debebat, tunc enim Lege, vt dixi 12. Tabularum, erat penes patres ius, & potestas occidendi filium ob delictum, sicut etiam interficendi seruum. *l. In suis. ff. de Liberis. & Posthumis. & l. vltima. C. de Patria potestate.*

Ceterum sublata huiusmodi Lege tanquam dura, & se-

uera, Iure Digestorum, & Iure Imperatorum, quo permittitur erari patri filium occidere ob delictum, abrogata quoque est noxalis actio, qua pater cogebatur, vel filium dare, vel in integrum satisfacere ob damnum a filio datum; & constitutum est, vt filius possit conueniri, & pro peccato suo multari, & vbi causa postulat, ad poenam corrigi. *l. 1. §. Sed cum homo. ff. De ijs, qui deiecerint, vel effuderint. & Instir. de Noxalibus actionibus. §. vltimo.* Denique secundum conscientiam pater non tenetur ex delicto filij, nisi fuerit aliquo modo illius delicti causa.

De Impedientibus alium ne rem aliquam consequatur, & habeat.

CAPVT IX.

DE hac re Angelus in *verbo Restitutio. 10.* Siluester, eodem *verbo Tertio. quest. 28.* Tabien, eodem *verbo. quest. 10.* Armilla eodem *verbo. num. 49.* Adrianus in *quarto. de Restitutione. quest. qua incipit. Consequenter quoad vtrum impediens*, Caietanus 2. 2. *quest. 62. art. 2. ad 4.* Sorus 4. *lib. de Iustitia quest. 6. art. 3. ad tertium Nauarr. in Manuali. cap. 17. num. 69. & sequent.*

Potest contingit, quempiam impedi ab aliqua re consequenda, & debita ex iure, quod habet ad illam, vel in illa: vt si quis esset ex testamento institutus haeres, & impediretur ne adiret, vel consequeretur hereditatem, aut si quis rem aliquam emisset, vel ad beneficium Ecclesiasticum ius haberet, quia esset electus, vel à patrono presentatus, vel esset ei beneficium à superiore collatum, & impediretur ne possideret. Aliquando vero impeditur quis, ne rem habeat, in qua, vel ad quam nullum ius habet, quia scilicet gratis, & liberaliter alius ei donare decreuit, vt si quis impediatur ab affectuione elemosynae, vel alicuius alterius domus gratuita voluntate cuiuspiam acquirendi, & consequendi. Potest itidem quis impedi, vel per iniuriam, vim, vel metum cadentem in constantem virum, vel per dolum, & fraudem, vel solis precibus, aut suauiter alterius.

His positis, omnes consentiunt non cogi secundum conscientiam ad restituendum, qui blanditijs, vel operibus, vel suauiter impedit aliquid à re consequenda, in qua nullum ius habet praeter liberalem voluntatem eius qui donare constituit: vt, si Titius velit gratis relinquere ex legato, & testamento aliquid Caio, & tu solis precibus impedis ne id relinquat Caio, sed alium, non cogens secundum conscientiam restituere Caio, quia nihil peccasti contra Iustitiam Caio debitam. Et hoc colligitur ex *l. vlt. C. Si quis aliquid testari prohibuerit.*

Constat itidem apud omnes, quādo quis impedit alium, ab affectuione rei, in qua ius aliquod quaesitum habebat, restituere debere arbitrio boni viri, quomodo libet impeditur, siue vi, dolo, metu, siue solis verbis, & precibus imposturis, quae vim afferant, exempli gratias impedit rusticum quempiam ab operis suis diurnis, aut piscatorem, aratorem, aucupensie ne piscetur, aret, aucupetur, aut scriptorem, aut pictorem, ne scribat, nec pingat, debet secundum conscientiam restituere arbitrio boni viri, quia impeditur ab opera virtute suo homines istos, ac proinde impeditur à fructu, & lucro, quod erant consecutus; & sic violasti Iustitiam, impediendo ne illi iure suo vterentur. Dixi arbitrio boni viri quia in his casibus non est restituendum damnum secundum aequalitatem rei ad rem, sed iuxta proportionem iuris, quod quis habebat in re, vel ad rem, & iuxta spem probabilem fructus, & lucri acquirendi.

Primo quaeritur, An qui impedit alium metu, dolo, ab affectuione eius, quod erat habiturus alicui ex gratuita sola voluntate alicuius, restituere secundum conscientiam cogatur? Sorus, Nauarrus, Couarruias, *locis supra citatis* affirmant eum cogi, quia impedit, & peccat contra Iustitiam. Id probant. Primo, quia is ius habet ne impediatur à re, nec refert, si ius nondum acquisierit ad id, quod

quod gratis, & liberaliter ei donandum esset: nam sufficit si ius habeat ne impediatur a te contra Iustitiam: at contra Iustitiam impedit, si per vim, metum, vel dolum impediatur. Secundo, quia quod per vim, metum, vel dolum fit, non fit voluntarie. Verbi gratia, Titius constituit donare Caio librum, qui putat esse concium suum, vel decernit relinquere eum heredem, credens esse propinquum suum, aut vult eum eligere ad officium publicum, vel ad beneficium Ecclesiasticum, quia eum iudicat ad id esse idoneum; tunc vero fraude, & mendacio dixisti non esse concium suum, vel dignum eo munere, debes secundum conscientiam restituere Caio, quia Titius tuo mendacio, & fraude voluntatem mutavit, & Caio denegavit, quod erat ei daturus, & totum id Titius non voluntarie fecit, cum à voluntate discessit per vim, metum, dolum, vel mendacium.

Angelus verò, Rosella, Silvester, Adrianus, Tabienfis, Armilla, generatim docent, nihil aliud exprimentes, minimè obligari ad restituendum, qui impedit alium à consequendo eo, quod ex sola voluntate alterius pendet. Id probant, quoniam is, qui impedit, etiam si per vim, metum, vel dolum id faciat, peccat quidem, sed non violat Iustitiam, cum non impediatur alium ab affectatione iuris, quod habeat, si quidem rem esset habiturus solum ex alterius voluntate pendente.

Prima opinio videtur esse vera, quoniam si re vera Caius erat aliquid consequentus à Titio, & tu per vim, dolum, vel mendacium impedisti ne consequeretur, causam dedisti ne id Caius haberet. Dices, ergo si quis solis precibus causa fuisset, ne id Caius haberet à Titio, etiam secundum conscientiam restituere cogeretur, si quidem impediret ne Caius assequeretur, alioqui probabiliter assequeretur. Respondeo, disparem esse rationem, quia quando impedis per vim, metum, fraudem, vel mendacium, causam præbes, ut Titius involuntarie denegat, alioqui concessurus, id quod volebat. Item tunc Caius contra Iustitiam impeditur: nam ius habebat petendi, & accipiendi id munus à Titio: vis enim illata, aut metus incultus, aut fraus intenta Iustitiam violat: at verò quando solis precibus impedis, tunc nec facis ut Titius denegat involuntarie, nec prius Caium aliquo suo iure.

Iterum objiceres, argumento solummodo probari, vim, vel metum, vel fraudem esse peccata, & è medio tollenda, ut quisque in suam libertatem restituatur, non tamen ut Caio reddenda sit elemosina, hereditas, vel legata, quæ ex gratuita voluntate Titij pendebant. Respondeo, metum, vel fraudem non solum esse peccatum, sed etiam iniustitiam, & iniquitatem. Contra Iustitiam enim vis inferitur, vel metus incutitur, vel fraus, & dolus intenditur, & proinde damnum quo his modis quispiam afficitur, est contra Iustitiam, & ideo rescindendum arbitrio boni viri, habita ratione spei rem se consequenturum.

Secundo queritur, An quando Titius impedit Caium ab adipiscenda re, odio, vel vindicta, vel denique aliqua voluntate nocendi, eo ipso secundum conscientiam cogatur restituere? Dux sunt opiniones: Una est asserentium, Titium esse obligatum ad restituendum. Verbi gratia, Si in fundo suas venas præcedit, ne aqua ad vicinum fundum alterius deriuetur, vel si puteum in vicino fundo aperuerit, vel si domum suam alius sustulerit, ne aqua ad vicinum fundum alterius decurrat, vel ne domus vicini alterius lumen habeat. Ita S. Thomas 2. 2. quest. 62. art. 2. ad quartum. Scotus in 4. dist. 15. quest. 2. art. 5. ad primum. Richardus in quarto, eadem distinct. art. 5. quest. 4. ad septimum, & nonum. Palud. eodem libro, & distinct. quest. 2. art. 2. conclus. 4. Angelus, Silvester, Tabienfis, & Armilla in locis supra citatis. Id probant, quia l. 1. §. 1. idem aiunt. C. l. In summa, §. lido Labeo. ff. de Aqua pluvia. aperte dicitur: Si quis in fundo suo aliquid faciat, ut noceat vicino, datur actio contra illum: si tamen faciat, non ut noceat vicino, sed ut sibi, vel amico profit, non datur actio contra illum. Altera opinio est dicentium, secundum conscientiam non

compelli ad restituendum, nisi post Iudicis sententiam. Ita Adrianus, Caietanus, Scotus, Navarrus, & Covarruvias supra allegati. Ratio eorum est, quia animus, & voluntas nocendi alteri, non obligat conscientiam ad restituendum, si alioqui iure suo quis utatur: alias enim Iudex qui reos punit odio, vel vindicta restituere cogeretur, miles idem, qui in bello iusto occidit aliquos, vel spoliat. Unde dicunt, Leges supra citatas esse penales, & ob id conscientiam non obligare, nisi post Iudicis sententiam: præsertim cum huiusmodi Leges solum dent actionem in Iudicio de dolo contra eum, qui præcidit venas in fundo suo, animo & voluntate nocendi vicino, ne aqua ad puteum, vel fundum illius, defluat.

Cæterum primæ opinionis Auctores putant eiusmodi Leges non esse penales, sed iustas, & impediens conscientiam teneri etiam ante vlam Iudicis sententiam: quia aliud est te impedire alium voluntate nocendi illi, aliud verò est te iure tuo vti, quamvis docent, non esse animo. Iudex cum punit fontes odio, aut vindicta, agit secundum Leges, & iura, ac proinde iustus animus, quo punit reum, conscientiam non obligat ad restituendum. Idem Ius est de milite, qui in bello iusto pugnat, quempiam occidit, vel spoliat, sed malo animo. Idem etiam iuris est de eo, qui iuste locat operas suas, sed malo animo, is enim stipendium laboris, & operæ meretur, quamvis animi affectu peccet: at verò cum quis in fundo suo, aut præcidit venas, aut puteum aperit, ut à vicini fundo aquam abducatur, non videtur vlllo iure suo vti, quia habet quidem Ius id faciendi in fundo suo, ut sibi, vel amico profit, non tamen ut obstat vicino: unde si id fecerit, ut sibi profit, quamvis à vicino fundo aquam aberrat, nil debet restituere, quia tunc Iure suo utitur. Quare meo iudicio, prima opinio est tenenda; ea enim locum habet in eo, qui impedit bonum alterius solum, ut noceat illi, non autem in eo, qui aliquid facit secundum ius quod habet, quamvis malo, & voluntate id faciat.

Tertio queritur, An is, qui impedit ne quis cum alioqui dignus sit officio, vel beneficio Ecclesiastico, id consequatur, debeat secundum conscientiam restituere? Omnes conveniunt, si is qui impeditur, is aliquid acquisitum habeat, debere restituere, etiam si verbis tantum, aut precibus, non autem dolo, vi, vel metu impediatur, quia contra Iustitiam agit, cum alterius acquisitum habeat.

Quid si Titius impediatur digniorem Seio, ne beneficium, vel officium consequatur, vel ut illud Seius minus dignus habeat? Dux sunt opiniones. Prima est Paludani, Caietani, & Silvestri locis supra citatis, quos plerique Iuniores Theologi sequuntur, esse obligatum ad restituendum, quia beneficium Ecclesiasticum, vel officium publicum, digniori debetur secundum Iustitiam distributivam. Ergo impediens digniorem, Iustitiam violat.

Alteræ opinio est asserentium, non esse obligatum ad restituendum: quam secuti sunt Adrianus, Scotus, Navarrus, Ledesma, Covarruvias supra citati. Eorum ratio est, quia beneficia Ecclesiastica, non debentur, neque dividuntur tanquam bona communia Ecclesiæ, vel Reipublicæ, sed tanquam stipendia bene merentibus, & laborantibus; ergo quamvis Titius impediatur ne officium, vel beneficium Caius dignior consequatur, ut id Seius minus dignus habeat, nihil facit contra Iustitiam: quoniam Seius quamvis minus dignus Caius, est tamen dignus, & idoneus: quod si indignus & ineptus esset, tunc faceret contra Iustitiam, & ad restituendum teneretur. sed decisio huius questionis satis colligitur ex dictis sol. 2. lib. 6. cap. 15. quest. 1.

Quarto queritur, An si Titius impediatur Caium dignum beneficio, vel officio, ut illud Seius indignus habeat, secundum conscientiam cogatur ad restituendum duplex damnum, videlicet Ecclesiæ, vel Reipublicæ, cui est datus Seius minister indignus, & Caij, cui beneficium, vel officium conferretur, Titio non impediens? Secundum Caietanus, Paludanum, Siuestrum, & alios, debet daturum utrinque damnum compensare, & illud, videlicet, quod passa est Ecclesiæ, vel Reipublicæ, & illud, quo affectus est

Caius:

Caius: vtrique enim damnum Titius intulit, Ecclesia, quidem, vel Republica, eo quod datus sit ei minister indignus, Caio verò, eo quod ablatum est beneficium, vel officium, quod habuisset Titio minime impediendo.

Quinto quaeritur, An Titius impediens vi, dolo, ac fraude, vel metu, ne Seio indigno beneficium, vel officium conferatur eo animo, & voluntate ut deus Caio digno, debeat aliquid restituere Seio? Ratio dubitandi est, quia quamuis Seius sit indignus, Titius tamen contra ius impediuit, nimirum per vim, dolum, vel metum. Respondeo Titium quidem peccare inferendo vim, vel incutendo metum, vel mentiendo, vel dolum, ac fraudem texendo: sed nihil Seio debere secundum conscientiam: Deinde, quia Seio, vt ipote inepeto, & indigno ius nullum ademit.

De ijs generatim, qui restituere iure coguntur.

CAPVT X.

COMMVNIS est omnium sententia eos, qui restituendi obligatione tenentur, ad nouem personarum genera reduci, quae his verbis continentur.

*Iussio: consilium: consensus: palpo: recursus:
Participans: mutus: non obstant: non manifestans.*

Continent etiam inter omnes, praeter haec nouem genera hominum, compelli etiam ad restitutionem eum, qui opus iniustum exequitur, qui actionis est auctor, & causa efficiens. His autem verbis explicantur ij, qui cum eo in opere efficiendo concurrunt: de quibus singulatim nobis dillegendum est.

Primo quaeritur, de iubente, siue suadente, An qui mandauit, vt quis delictum admitteret, debeat restituere, hoc est, refarcire damnum ex delicto datum, si mandatarius post notabilem temporis cursum id ad effectum perduxit? Respondeo, debere refarcire, si mandator expressè, vel tacite mandatum non reuocauit. Sic Bartolus, Alexander, & alij, quos citat Carrenus in *Practico criminali* fol. 148. nu. 21. & 22. Sic etiam Innocentius, & Abbas in *cap. Ad audientiam de Homocid.* Siluester, & Angelus in *verbo Mandatum*.

Secundo quaeritur, An mandans debeat compensare damnum, si mandatum reuocauit antequam mandatarius illud implet? Respondeo minime, si mandati reuocatio ad notitiam mandatarij peruenit, antequam mandatum exequeretur. Bartolus, Baldus, Alexander, Ancharanus, quos citat idem Carrenus in *Practico criminali* fol. 147. nu. 17. Ita quoque Angelus, & Siluester loco supra citato. Potest autem mandatum reuocari dupliciter, expressè, quando verbis, vel literis, vel nuncio exprimit mandatarium suam contrariam voluntatem; tacite verò cum signo, nutu, vel facto significat voluntatem contrariam, vt puta, si rediit in gratiam, & amicitiam cum inimico, vel aduersario, cuius iniuriam, damnumue mandauerat, vel si contraxerit amicitiam cum eo. Angelus, & Siluester loco supra citato, Carrenus loco praesallegato ex Bartolo, & Baldo, & alijs.

Si quaeras, An mandatum tacite reuocatum censetur ex longo temporis decursu? Respondeo non censeri reuocatum: ita Carrenus loco supra citato ex Bartolo, & alijs. Sic etiam Innocentius, & Abbas in *cap. Ad audientiam de Homocid.* quamuis in quibusdam causis voluntas prima alicuius diuturnitate temporis reuocata videatur.

Tertio quaeritur, An mandans secundum conscientiam cogatur reficere damnum ex mandato secutum casu fortuito? Respondeo, cogi restituere, si casus potuit verisimiliter contingere, vt si potuit verisimiliter cogitari, Innocentius, & Abbas in *cap. Sicut de Iureiurand.* & Ioan. Andr. *Reg. Damnum de Regul. Iuris in Mercuriali lib. in sexto.* Et ratio est, quia si potuit verisimiliter cogitari, sibi imputet mandator, qui non cogitauit: cum posset, & deberet cogitare. Item si potuit verisimiliter accidere, etiam si non cogitauerit, sibi imputare debet, qui non cogitauerit: nam quae

verisimiliter euenire queunt, cogitari solent, & debent. Quaeres, an debeat compensare damnum, quod passus est mandatarius vi mandati, quod alioqui non sustinisset? Respondeo ex Siluestro loco citato, distinguendum esse: Aut mandatum est solum gratia mandatoris, & quod mandatarius gratis exequitur, & damnum potuit verisimiliter contingere, aut cogitari: Et tunc mandator tenetur mandatario, etiam si damnum prouenerit ex culpa leuissima. Aut mandatum est in commodum, aut bonum vtriusque, vt si mandatarius mercede conductus mandatum suscipit, & tum mandator solum tenetur mandatario in damnis ex dolo, lata, & leui culpa, non leuissima contingentibus, quia mandatarij etiam interest eiusmodi mandatum exequi diligenter.

Ex his intelligitur, quid sit dicendum in plerisque casibus. Titius v. g. Caio mandauit, vt Seium occideret: Caius iusto errore ductus Sempronium occidit, non Seium, debet Titius damnum reficere, datum ex nece Sempronij: quia tamen mortem Sempronij nec voluerit, nec cogitauerit, potuit tamen, & debuit id verisimiliter cogitare, quia similia damna ex huiusmodi mandatis verisimiliter prouenire consueuerunt. Mandauit itidem Titius Caio, vt Seium ferro vulneraret tantum, aut percuteret, non occideret, Caius autem vulnerando, aut percutiendo Seium interfecit, tenetur Titius Caio de damno dato: ex tali enim mandato solet mors saepe euenire citra voluntatem; is enim qui ferro vulnerat, aut percutit, non solet, nec potest ita vt debet prudenter cauere, vt solummodo vulneret, ita vt non occidat. Insuper mandauit Titius, vt Seium interficeret, & Caius, quia aliter eum occidere non potuit, nisi igni exurendo domum Pauli, in qua Seius erat, domum exulit, debet Titius omne damnum secutum compensare, si verisimiliter id potuerit prouidere, quia etsi mandatarius mandati fines excesserit, sufficit si mandator id verisimiliter cogitare potuerit.

Quid verò, si, cum Caius mandatarius Seium tentasset occidere, occisus est à Seio defendente se? Respondeo teneri Caio de nece ipsius; quia id potuit verisimiliter cogitare. Quid item, si Caius mandatarius iter arripens, aut faciens ad Seium occidendum, in via perit, vel fulminis ictu, vel suffocatus in flumine, vel necatus ab hostibus, vel captus est, & spoliatus à latronibus? Respondeo, quando haec ita casu fortuito contingunt, vt verisimiliter non potuerint cogitari, aut mandatarius fuit in lata culpa; quia cum per viam tutam iter facere potuisset, ne incidere in hostes, vel latrones, viam periculosam elegit: Tunc mandatorem non teneri mandatario ex illo damno secuto: Si verò potuerit verisimiliter prauidere, tunc tenetur.

Quarto quaeritur, An mandator semper excusetur tum à poena ordinaria, tum ab obligatione restituendi, si mandatarius mandati fines excesserit? Ratio dubitandi est, quia in *l. Diligenter ff. Mandati*, habetur, mandatorem, tunc ex mandato non teneri, quando mandatarius mandati fines excesserit. Baldus in *l. Non ideo minus. C. de Accusationibus. vers. Item quare an mandans tenetur.* & in *l. Cum mandati, C. Mandati*, distinguit: Aut est in potestate mandatarij seruare mandati fines, & tunc mandator excusatur à poena ordinaria mandati: vt si Titius mandauerit Caio, vt Seium percutiat in vno loco, puta, extra plateam, & ille percutiat in alio loco, vt in platea: vel si mandauerit, vt percutiat ligno & hasta, & ille percusserit ense, vel gladio: Aut in potestate mandatarij non erat mandati fines seruare, & tunc mandator ex toto tenetur de delicto à mandatario commisso.

Quinto quaeritur, Quid dicendum sit, quando Titius mandatum Caio dedit Seium occidendi, & Caius vulnerauit tantum, non occidit, an Titius tenetur de vulneribus? Respondeo teneri. Ita Baldus, Paulus, Romanus, Aretinus, & Iason in *l. Si quis mihi bona, §. vlt. Et in l. In suis, ff. de Lib. & Post. Corneus cons. 249. volum. 1.*

Sexto quaeritur, An mandator excusetur à poena, & obligatione restituendi, si mandatarius erat alijs delictum